

Feddet – et lille stykke Vestjylland

Af Kari Hald og Niels Faurholdt

Feddet adskiller sig markant fra det omgivende landskab. Den magre grove undergrund af aflejret sand, grus og flintesten skaber et helt andet grundlag for både natur og kultur på Feddet end den fede sjællandske muld, der i øvrigt karakteriserer denne egn. Vegetationen og landskabet minder alermest om et lille stykke Vestjylland.

Oprindeligt var Feddet dækket af en åben og blandet egeskov. Men svenskerne brændte området af under Svenskekrigen fra 1658 – 60. De efterlod et åbent landskab, hvor de lokale bønder så sendte deres dyr på græs. Når næringsfattig jord bliver kraftigt afgræsset, er der en bestemt naturtype, der trives – nemlig heden.

Heden – ja du tror det næppe

Du kan stadig opleve lidt af denne hede på syd-østsiden af halvøen. Området blev fredet i 1975 med henblik på at bevare det store, smukke lyng-område, og det vedligeholdes af græssende får og ammekvæg. Desværre trues heden og lyngen af ørnebregne, der hurtigt invaderer området. Man bekæmper bregnen ved at slå den flere gange årligt og behandlingen ser ud til at hæmme væksten så meget, at hedelyngen efterhånden vinder en del af det tabte tilbage.

Heden er voksested for en stor bestand af tyttebær – tidligere i så store mængder, at lokalbefolkningen plukkede tyttebær til syltetøj og gele. En anden dværgbusk er revling, hvis små sorte bær giver en velsmagende kryddersnaps.

I de fugtige hedelavninger ses flere steder klokkelyg sammen med tuekæruld og børste-siv. Disse arter er almindelige i Jylland, men særdeles sjældne mod sydøst. I lavningerne ses også det smukke græs blåtop, smalbladet kæruld med sine hvide bomuldstoter, hedelavningens "rose" – kragefod samt vores mindste skærmpolte, vandnavle.

Aristokraten i dette samfund er dog den sjældne hønsebær, en lille slægtning til havens kornel med et hoved af smukke røde bær i juli. I lavninger langs østkysten findes den kødædende plante rundbladet soldug. De rundagtige blade er forsynet med røde kirtelhår med klæbrig nektar, der fikserer og langsomt fortærer besøgende insekter. Soldugplanten, der vokser i kær, som er fattige på næringsstoffer, af botanikere kaldet fattigkær, får på denne måde et kærkomment kosttilskud. Sammen med soldug ses også dværgbusken tranebær.

På Feddet findes der sorte hugorme, her på tegningen blandt ørnebregne, hedelyng, klokkelyg, tyttebær, revling og blåklkke.

Fugle over Feddet

Syd på Feddet står et fint fugletårn, hvorfra besøgende kan nyde udsigten over Præstø Fjord. Tårnet er bygget fordi hele den sydlige del af Feddet og Præstø Fjord forår og sommer tiltrækker ynglende vandfugle, og om efteråret passerer trækkende ænder og gæs over halvøen. Mange fugle slår sig ned for at raste undervejs, andre bliver vinteren over. Flokke af gæs og sangsvaner bruger ofte markerne ved fugletårnet til at søge føde på om vinteren.

Præstø Fjord, Feddet og Maderne er udpeget som såkaldt EF-fuglebeskyttelsesområde og Miljøministeriet har udlagt området som vildtreservat med regulering af jagt og færdsel for at beskytte fuglene. Desuden er området del af et større fuglebeskyttelsesområde, der omfatter Præstø Fjord, Jungshoved Nor, Ulfshale og Nyord. Det drejer sig om Ramsar konventionen der gælder for vådområder af international betydning som

levesteder for vandfugle. Danmark har dermed en særlig forpligtigelse til at passe godt på naturområdet og beskytte stedets fugleliv.

I perioden april til midt juli bør besøgende ikke færdes på den yderste del af Feddet, da mange fugle med reder på jorden yngler her.

Tyskerhullet

Syd for heden ligger tyskerhullet. Efter 2. Verdenskrig efterlod besættelsesmagten en del ammunition. Den blev indsamlet fra hele Sydsjælland og kørt ud på det sydligste af Feddet, hvor det kunne antændes uden at skade mennesker og bygninger. Lokale fortæller dog at der knustes ruder i Roholte og Præstø by ved sprængningerne. Eksplosionerne efterlod et dybt krater i landskabet, der siden hen blev kaldt Tyskerhullet.

I nærheden af vandhullet vokser landets største bregne, den sjældne kongebregne. Denne art kan blive meget gammel, og det er ikke utænkeligt, at det er den samme plante, som den navnkundige botaniker Johan Lange omtalte fra Præstø Fed i 1864. Kongebregnen er i øvrigt rødlistet, hvilket vil sige, at den optræder på en liste over arter, der er så sjældne, at de er genstand for særlig bevaringsmæssig interesse.

På heden ses et familiegravsted. Her ligger Baron Otte Reedtz-Thott (1872-1927) begravet sammen med sine to hustruer Ingeborg og Gudrun.

Den strandede betonbåd.

En af de tilgroede flintegrave.

Feddets ressourcer

Det var en forpagter, der først begyndte at dyrke jorden på Fed. Fiehn på Juellund fik Feddet i forpagtning i 50 år fra 1848. Han opførte Fedgården i løbet af 1850'erne og fik efterhånden opdyrket over 500 tdr. land samt tilplantet ca. 250 tdr. land i samarbejde med Hedeselskabet og godsejeren på Gavnø. Store dele af Feddet drives stadig som skovbrug domineret af nåletræer. Til tømmerproduktion ses bl.a. store flader med rødgran, sitkagran, kæmpegran, lærk, skovfyr og østrigsk fyr, og med henblik på julen ses anselige bevoksninger med nobilis- og nordmannsgran.

I 1902 overtog baron Otto Reedtz-Thott Fedgården. Han ledede i mange år den østlige del af Godset Gavnø der omfattede Strandegård, Lindersvold samt Feddet indtil han arvede hele Godset og flyttede til Gavnø i 1924. Det var denne driftige og meget engagerede

de ejer af Feddet, der i begyndelsen af forrige århundrede i samarbejde med "Dansk Flint Export" satte gang i udvindingen af kugleflint på Præstø Fed. Produktet "kugleflint" anvendtes i cement- og farveindustrien som knuselementer i rørmøller. Man kan stadig opleve sporene efter denne industri på Feddet. Produktionen ophørte i 1960'erne, da stålslugler blev lavet i en sådan kvalitet, at de udkonkurrerede kugleflinten.

På hele den nordlige del af Feddet ses lange grøfter, som gravemaskinerne har efterladt, og nord for Fedhavn ligger skroget af en betonbåd bygget i 1917 af Næstved Jernbeton-skibsbyggeri. Den kunne laste indtil 25 tons sten uden at gå på grund i den lavvandede fjord. Flinten blev bugseret fra Fedhavn til skibe, der lå for anker ude i fjorden, som derefter sejlede produktet ud til hele verdenen.

Pillebåndet hvor flinteknolde der ikke var runde sorteres fra. Kopi af foto fra bogen "Scheitel & Co. Dansk Flintexport 1904 1929". Møns Museum.

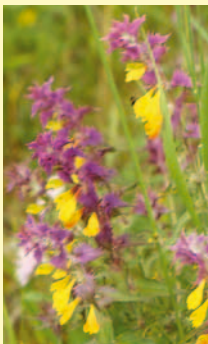

Foråret 2001 blev Naturcenter Fiskerhuset indviet. Huset ligger ud mod Præstø Fjord ved Fedkrog og rummer en mindre udstilling om natur og kultur ved Præstø Fjord samt en temaudstilling med skiftende emner. Naturcenteret er åbent for besøgende i dagtimerne. Her er mulighed for at slå sig ned og spise sin medbragte mad.

En sjælden plante på Feddet

Helt mod nord, ved Feddets rod, findes landets største bestand af den smukke blåtoppet kohvede. Arten er en enårig halvsnylter. Under jorden hæfter den sig på sin vært, hvorfra den tager den nødvendige mængde vand og næring. Energiforsyningen klarer den selv med sine grønne blade. I dag er blåtoppet kohvede sjælden og i stadig tilbagegang. På feddet er den truet af ekspanderende krat af rynket rose. Arten er gullistet, hvilket betyder, at dens videre udvikling følges nøje af botanikere.

Foto:
Niels Faurholdt

Ro og rekreation

Ud over land- og skovbrug, driver godset Strandegård, hvortil Feddet hører, også campingpladsen Feddet Camping.

Den lange hvide strand, fjorden, naturen og roen tiltrækker hvert år mange besøgende.

Feddet Camping blev etableret i 1961 og bestod af 800 fastlæggerpladser frem til år 2000, hvor ejeren Baron Ivan Reedtz-Thott besluttede at ændre campingpladsens udseende og image. 600 pladser blev opsagt og et stort område lavet om til almindelig campingplads. Der blev bygget to nye servicebygninger, hvor der er taget hensyn til natur og miljø både i produktionen og i driften. Feddet Camping var Danmarks første campingplads, der fik "Den Grønne Nøgle", som et bevis for stedets indsats for at beskytte den omgivende natur og miljø.

En af de nye miljørigtige servicebygninger på Feddet Camping.

